

- посилення державного та громадського контролю за якістю робочих місць, які бронюються на підприємствах [2, с. 43-45].

Таким чином, ефективне вирішення проблеми працевлаштування молоді дасть поштовх до розвитку вітчизняної економіки, сприятиме становленню України як стабільної, розвиненої та квітучої держави.

Список використаних джерел:

1. Акіліна О.В. Аналітичний огляд ринку. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №10. – с. 152-159
2. Гетьманенко Ю.О., Тахтарова К.А. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості молоді // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – 2011. – Т.2. – С. 51-59.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 05.02.1993 № 2998-XII – Режим доступу : www.rada.gov.ua

**Золотарьова Ольга Ігорівна,
студентка 1 курсу Київського
інституту Національного
університету
«Одеська юридична академія»
Науковий керівник: Лазнюк Н.В.,
доцент кафедри теорії держави та
права НАВС, кандидат юридичних
наук**

КНЯЗІВСЬКА ДРУЖИНА У ПОЛІТИЧНІЙ СТРУКТУРІ ДЕРЖАВИ

На території сучасної України на початку першого тисячоліття існував первіснообщинний лад. Але з часом органи суспільного самоврядування перетворювалися в органи панування та пригнічення, спрямовані проти народу. Встановилася диктатура класу експлуататорів, що завершувала оформлення державного ладу. Його найважливішою ознакою була поява особливої, відокремленої від народу, публічної влади, яка мала спеціальний апарат управління і поширювалася на певну територію. Військовий ватажок великого союзу племен стає управителем — князем [1, с. 12].

На території сучасної України вже в першій половині IX століття існувала розвинена державна організація [2, 39].

Верховенство князів набувало характеру здійснення владних класових функцій. Близьке оточення князя перетворювалося в його радників і намісників, дружина — у військову силу, що виконувала свої основні функції: придушення опору експлуатованих мас і ведення загарбницьких та оборонних воєн [3, 4, С. 36-45].

Слід зазначити, що процес перетворення органів суспільного самоврядування в державні органи не був одночасним для всіх союзів східнослов'янських племен. В одних союзах він відбувався швидше, в інших — повільніше.

У VIII ст. в умовах боротьби з кочівниками у Середньому Придніпров'ї декілька союзів племен, або князівств, об'єдналися в союз союзів під назвою «Русь», столицею якого став полянський Київ. Великими об'єднаннями східнослов'янських племен ще до нашествия аварів були дулібо-волинський союз, а також три союзи племен псковських, смоленських і полоцьких кривичів.

У таких військово-демократичних племенних союзах, утворених насамперед під час війни з метою оборони, велику роль відігравав військовий ватажок. Військовою силою союзу племен були всі боєздатні чоловіки. До VI—VII ст. належить і виникнення громадського інституту — дружини. Остання була постійною організацією професійних воїнів, які стояли поза общиною і над нею, організацією, згуртованою не родовими зв'язками, а спільністю військових і майнових інтересів та вірністю своєму ватажку.

Військовий ватажок і його близькі дружинники забирали собі більшу частину здобичі. Але при цьому ще тривалий час зберігалися первісні демократичні установи — народні збори, рада старійшин. Народні збори перетворилися у збори воїнів, яким військовий ватажок, оточений і підтримуваний дружиною, нав'язував свою волю, здобуваючи дедалі більший вплив і владу з допомогою інших старійшин. Спираючись на дружину, він міг нехтувати звичаями племені.

Таким чином, відбувалося перетворення органів суспільного самоврядування в державні органи. Військова демократія поступово переростала у військово-ієрархічне правління — князівство. У союзах племен — князівствах — формувалася новий рівень управління [5, с.30; 6, С.27].

Політична організація Київської русі передбачала на вершині державної ієрархії Великого Київського князя. Наступною сходинкою в цій системі були місцеві князі. Крім того вона включала віче, феодальні з'їзди, Вєрвь, як Орган місцевого селянського самоврядування. Ця сільська територіальна община була колективним власником неподільних земель, здійснювала реалізацію норм звичаєвого права, організацію захисту своїх членів та їхньої власності у конфліктах з державним апаратом, феодалами й сусідніми общинами². Члени вєрві, пов'язані поміж собою системою кругової поруки, мали перед князівською адміністрацією фінансові, поліцейські та інші зобов'язання. Територія вєрві була досить великою. Вона охоплювала кілька населених пунктів, розташованих недалеко один від одного.

Невід'ємною частиною князівського державного апарату були збройні сили. Збройні сили склалися з трьох основних частин: великокнязівської дружини, дружин місцевих князів та інших феодалів; народного ополчення; найманих загонів.

Дружина була ядром війська. У перший період існування Київської Русі дружинний лад характеризувався тим, що дружинники постійно перебували поруч із князем, жили при його дворі, поділяли його інтереси, в усьому допомагали йому. Князі постачали дружину всім необхідним: їжею, одягом, зброєю. Вони вважали дружинників своїми радниками. Літопис розповідає, що Володимир Святославич, «любя дружину», з нею постійно думав «о строе земелнем и о уставе земелнем».[7, 66]

Якщо розглядати в історико-правовому сенсі політичну організацію Київської Русі, так потрібно відзначити, що в період її існування дружина, як військове формування займала важливе місце. У політичній системі держави князівська дружина відігравала значну роль, поступово перетворившись в регулярне військо. Узагалі збройні сили склалися з трьох основних частин: 1) великокнязівської дружини, дружин місцевих князів; 2) народного ополчення (воїв); 3) найманих загонів. Дружина була ядром війська, саме на неї спирався князь у здійсненні військових походів, збиранні данини, з нею радився щодо проведення політики. Київська дружина ділилася на старшу (бояри, мужі) і молодшу (отроки, діти боярські). Боярська рада була необхідним елементом управління державою. Проте вона не мала чітко окресленого складу, компетенції. У дружину князь міг включати не лише представників родової знаті, але й тих, кого вважав корисним. З дружини виходили представники князівської адміністрації — посадники, тисяцькі.

Дружина — постійне військо князя, члени якого брали участь в управлінні державою. Військові дружини були не тільки у князя, але і в бояр [8, с. 24]

Дружинники князя виконували подвійну функцію: служили у війську і були його найближчі радники. Дружинники перебували при князі, жили при його дворі. За часів перших князів дружина складалася з варягів, а потім вона стала слов'янської, котра була пов'язана з місцевим життям і населенням. Вищих дружинників набирали із кращих місцевих людей або з людей, які вирізнялися під час війни. Їх стали називати боярами.

Основний контингент дружини — родова знать, але усякий, кого і князь вважав цінним у ратній справі й пораді, міг бути включеним до складу дружини. З рядів старшої дружини виходили найважливіші представники князівської адміністрації — посадники, тисяцькі та ін.

Молодші дружинники («отроки», «пасинки», «дитячі князі») постійно перебували при дво, зближуючись зі слугами. З молодшої дружини виходили охоронці князя, а також призначалися нижчі посадові особи.

Представники верхівки старшої дружини з часом стали називатися боярами. Так, у договорі Олега з Візантією 911 р. зазначається, що він укладений від імені «бояр його світлих». Боярами

іменували у першу чергу членів старшої дружини, які мали не тільки велику суспільну вагу, а й певну самостійність. З поглибленням феодальних відносин вони осідали на землях, відривалися від князівського двору, перетворювалися у землевласників. Бояри створювали свої дружини.

Відносини між ними й князем з часом переростали у васальні. Отже, колишні дружинники князя, перетворюючись у феодалів-ва-салів, приводили на війну свої дружини, феодальні ополчення, що склалися з міського населення, слуг, холопів і залежних селян. З народних ополчень («воєв») формувалася основна частина війська. Вони комплектувалися у період воєн із зовнішнім ворогом, у випадках загрози державі.

Для проведення воєнних операцій великі князі залучали за плату іноземні наймані загони, які склалися з варягів, представників фінських і тюркських племен. Літописи, розповідаючи про похід князя Олега в 907 р. на Візантію, повідомляють, що він узяв із собою «множество варяг, и словен, и чудь, и кривичи, и мерю, и древляны, и радимичи, и поляни, и север, и вятичи, и хорвати, и дулебы, и тиверцы».

Військо ділилося на тисячі, сотні, десятки. Пізніше його стали ділити на полки [7, 67].

У процесі розвитку феодалізму в Київській Русі складався апарат управління, що відав збором мит і тарифів, судочинством, князівськими палацовим господарством та ін. Спочатку мала місце чисельна, десяткова система управління, що виникала у військовій організації, поки, що ще не відокремлювала центральне управління від місцевого. Саме начальники військових підрозділів - десяцькі, соцькі, тисяцькі стали тепер очолювати відповідні ланки держави. Приміром, якщо за тисяцьким збереглася функція воєначальника, то соцькому довірялися міські судовоадміністративні справи. Пізніше десяткова система переросла в палацово-вотчинну, з'єднавши управління великокнязівським палацом з державним управлінням. Так, окремі функції або керівництво галузями князівського палацового господарства здійснювали тіуни й старости.

Історики відзначають істотні зміни, що відбувалися в складі й структурі дружини XI-XII ст.ст.. У ході збільшуваної чисельності в цей період міжусобиць нерідко гинули дружинники, найбільш віддані князеві. До того ж старші дружинники поступово почали обзаводитися землею, власним господарством і часто послабляли зв'язки із князівським двором. Представники феодальної верхівки, перетворившись із військової еліти в землевласників, прагнули до політичної самостійності. Ішов процес «осідання дружини на землю» [9, с.15].

Тим часом молодша дружина залишалася при князі. Її окремі представники за підтримки князя найчастіше одержували певні переваги перед старшими дружинниками. У свою чергу, багато дружинників ставали слугами при дворі й у князівському господарстві (тіуни), переписувачами, займалися збором податків та ін. Це розчинення значної частини дружини в адміністративних і господарських справах і обов'язках помітно послабляло її боєздатність, вимагало створення професійної військової служби, що утримується на повному князівському забезпеченні. У підсумку, до кінця XII ст. дружинну організацію на північному сході Русі перемінив государевий двір зі штатом військових слуг - майбутнє дворянство. Різні дослідники остаточно зникнення дружини відносять до XII-XIV ст.ст. [10].

Список використаних джерел:

1. История государства и права России Учебник /Под ред Ю П Титова — М «Проспект», 2000 — 544 с.
2. Музиченко П.П. Історія держави і права України, Навч. посібник. К.: Тов. «Знання», КОО. 2008. — 588 с.
- 3, Трофанчук Г.І. Історія держави і права України, Навч. посібник. К.: 20 .
- 4, Іванов В.М. Історія держави і права України, Навч. посібник. К.: Атіка. -2007. — 728 с.
5. Толочко П.П. Древний Киев. — К., 1983. — С. 30;
6. Котляр Я. Ф. Древняя Русь и Киев в летописных преданиях и легендах, — К., 1986. — С. 27.
7. Історія держави і права України. Підручник. — У 2-х т. / За ред. В. Я. Тація, ІА.Й.Рогожина, В. Д. Гончаренка. — Том 1. — Кол. авторів: В. Д. Гончаренко, ІА.Й.Рогожин, О.Д.Святоцький та ін. — К.: Концерн «Видавничий Дім «ІнЮре», 2003. — 656 с.
- 8, Касименко А.К. История Уераинской ССР. Киев: «Наукова думка», 1965. — 488 с.

9. История государства и права славянских народов. Учебное пособие /Под ред. И.Н. Кузнецова. Мн.: БГЭУ, 1998. – 180 с. 10. Носова Н.П. История государственного управления в России. (IX-XX в.в.). М.: 1999

Каритун Олександр Іванович
курсант 2 курсу ННПФЕКП НАВС
Науковий керівник:
Тихомиров Д.О. старший викладач
кафедри теорії держави та права
НАВС, кандидат юридичних наук

СПІВВІДНОШЕННЯ І ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА ОСОБИ

Співвідношення і взаємодія держави і особи є надзвичайно важливим питанням. На даному етапі в Україні воно стає одним із ключових. Це в першу чергу, зумовлено тим, що ефективна взаємодія між державою і особою фактично відсутня. Вона зводиться до базових прав та обов'язків, при тому що й вони не завжди реалізуються.

Варто говорити саме про ефективну взаємодію, що забезпечувала б права і інтереси кожної із сторін. Як така взаємодія існує завжди, оскільки існує об'єктивна взаємна залежність, історично обумовлена. Оскільки держава була створена людиною як механізм, що регулював би взаємодію між людьми у самому суспільстві так і з державним утворенням.

Так Г. Гроцій писав: "Держава - це досконалий союз вільних людей, це уклад заради дотримання прав і загальної користі"[1]. З таким розумінням держави, що містила ідею правової державності, пов'язано у Гроція (а потім і у наступних вчених) положення про природне право людей вчинити опір владі, якщо та порушує умови суспільного договору.

Розвиваючи природно-правові теорії договірної концепції держави, Б. Спіноза говорив, що "мета держави у дійсності - це свобода"[2].

Теоретичні уявлення про природні права людини, пов'язані з вченням про суспільний договір виникнення держави та принципами розподілу влад і народного суверенітету лягли в основу всіх наступних нормативно-правових актів, що закріпили права людини.

Сучасні автори, що розглядають проблему співвідношення держави і особи виділяють головними такі принципи їх взаємодії:

- а) взаємну відповідальність держави і особи;
- б) гармонічне поєднання інтересів держави і особи;
- в) єдність взаємних прав і обов'язків держави і громадян; г) рівність основних прав і обов'язків громадян;
- д) поширення прав і свобод громадян, підвищення їх соціальної активності, відповідальності і самодисципліни при виконанні обов'язків;
- ж) законність цих стосунків і т. д.

Головне питання яке постає: «Чому така взаємодія відсутня?», фактично в державі є чіткий механізм який мав би забезпечити дану взаємодію. Одним із таких є визначений на законодавчому рівні правовий статус особи. Розрізняють загальний, спеціальний (родовий) та індивідуальний правовий статус.

Загальний правовий статус має такі структурні елементи: а) відповідні правові норми; б) правосуб'єктність; в) загальні для всіх суб'єктивні права, свободи та обов'язки; г) законні інтереси; д) громадянство; е) юридичну відповідальність; е) правові принципи; ж) правовідносини (загального) статусного характеру[3].

Ядром (серцевиною) загального правового статусу є суб'єктивні права, свободи, законні інтереси та обов'язки особи. Конституція України закріплює основні права і свободи людини та громадянина, що становлять основу будь-яких інших прав і свобод. До них відносять громадянські й політичні, економічні, соціальні, екологічні, сімейні й культурні права, особисті права-гарантії, що забезпечують їх здійснення, а також основні обов'язки особи[3].